

Quand a l'é nà ël « BRANDO » ?

J'òrigin stòriche dël bal piemontèis dij coscrit

Gioanin e Pierin Saché - 2024

Museo dij Strument Antich dla Mùsica popolar Piemontèisa e Europenga - museo-sacchero.org

Arsunt

La question dla datassion stòrica dël bal piemontèis ciamà "BRANDO" a l'avìa ancora quèj incertèssa. Con cost travaj, i l'oma fàit d'arserche comparative, con descriission e atestassion stòrica, val a dì datassion. Oltra ai dissionari etimològich, ij document che a costituisso ij termo dla stòria dël BRANDO a son belessì arportà an òrdin cronològich a parti dal Sécol XII.

Nòstr apròcc a l'é stàit col ëd consideré l'esistensa d'ën confinament, val a dì che ël nòm BRANDO, antèis come bal, a deuv për fòrsa avèj ancaminà a essi usà dòp n'época anté che ij papé che a l'avrìo deuvù mensionelo a l'han pa mensionalo. Sòn a veul nen dì necessariament che cost bal a esistissa nen an quàich manera an época precedente, ma mach che a esistissa nen con ël nòm generalisà ëd BRANDO o soe variant lenghìstiche.

Ansoma, ël bal an question a peudria essi sempì l'istess e cambié nòm cambiand época, pòst o contest. Opura, al contrari, a peudria avèj sempì l'istess nòm an diversi pòst ma essi na dansa diversa për mùsica o strutura.

A va però considerà che la distribussion geogràfica d'ën nòm a dipend nen da motiv che as pseudo nen conòssi, ma pitòst a dipend da la migrassion ëd pòpoj o, pì sovens, da lë spantiament ëd mòde. Coste mòde (ël BRANDO ant ël nòstr studi) squas mai a van dal pòpol ai classi àute (ij nòbij o la cort an época stòrica) ma pitòst a

son ij classi àute che a valoriso quaicòs creand na *status symbol* che tùit peui a ìmito an pressa. Sòn a càpita an manera spontanea e second dij mecanism d'anté ch'a l'é bin difìcil scapé.

An cost studi i veuloma stabili come e quand ël bal ciamà BRANDO (con tuti soi variant geogràfiche dël nòm) a l'é sautà fòra ant la stòria partend da dij baj precedent che a l'avìo di carateristichi simili, ma a-i ero ciamà con nòm divers.

Për oten-i cost obietiv i l'oma piat an considerassion diversi adoss. La discussion a ven fòra da la combinassion an sinergia ëd diversi camp dè studi:

- Etimologia e vocabolari antich.
- Contest antropològich e stòrich.
- Figuri dla dansa.
- Document an òrdin cronològich.

I veuloma fé present che la bibliografia ëd cost studi a l'é basà ansima la gròssa abondansa e disponibilità *on-line* dj'adoss fransèisi. Sòn considerand l'omogeneità con la coltura piemontèisa, specialment an época medieval. Quand a l'é stàit possibil i l'oma però oviament butà ëd referensi piemontèisi.

An relassion a sovi carateristichi, ël BRANDO a peud essi corelà ai baj ancestraj che as fasìo a cìrcol antorn al feu. L'istessa paròla BRANDO a veul dì feu ant ij lenghi dij nòstri vèj rivà an Piemont e Monfrà an

prinsipi dij temp Medievaj. Cost ritual a smija che as peuda corelessi ant ij temp antich con ël rivé a l'éta për peudej combati quand a-i fussa damanca. An pì, dj'ait tipo ëd ritual, cò dròlo, a son nen da escludi, come as peud osservé për diversi baj ancestraj antorn al feu.

Comisia, ij papé medievaj disponibij an fan voghi che fin al Sécol XIV ij baj a cìrcol a l'avìo diversi nòm, come CAROLA, e VIRELAI, ma nen BRANDO o dj'ait nòm con l'istessa rèis etimològica.

Dël Sécol XV la BASSA DANSA a ven ën cerimonial da prinsì, ëd mòda ant ij palas e castej. As ciama "BASSA" perché as fan nen dij gròss sàut, nen adat a la manera ëd vestissi dl'època e gnanca a la nobiltà.

Coste BASSE DANSE a comprendo cò dij part pì movimentà e ondegia. Costi part a l'han dij temp diferent e dij ritm che a rendo ël tut meno noios. La descriission as treuva për la prima vòta ant la stòria an Italia setentrional dël 1455. Ël musicista a l'ha difìcoltà a organisé ij temp ëd coste part pì movimentà perché a dis che a ven-o dai campagnin. Sòn an dà conferma dl'òrigin campagnin-a dij part movimentà dle BASSE DANSE. A la fin dël Quatsent coste danse a ven-o fissà an doj còdes, un ëd lusso scrit an òr e argent a la cort ëd Borgògna. An costi còdes ij part movimentà ëd giuamai antica òrigin popolar a ven-o ciamà BRANLE.

Costi part movimentà e ondegia a ven-o ciamà BRANLE an Borgògna e an Fransa, mentri a ven-o ciamà BRANDO an Piemont e Monfrà.

La prima mension dla paròla BRANLE antèis come bal a l'é dël 1495 (*Michel Toulouza, L'ART DE BIEN DANSER*). Costa a l'é na definission neuva, dàita da *Michel Toulouza* midesim an manera arbitraria për descrivi ël moviment dij pé. An cost sens, ël BRANLE a nass

esatament an costa data con la publicassion ëd cost còdes [58].

La paròla BRANDO, antèisa come bal a sàuta fòra për la prima vòta dël 1499 ant la cort Estense ëd Ferrara. As tratava ëd na dansa d'intermes tra na part e l'àutra ëd na rapresentassion teatral [92].

Ël bal dël BRANDO a l'é documentà an Piemont për la prima vòta ant ël Carlevé dl'ann 1525 a Valperga an provincia ëd Turin. Già an costa data a-i era na dansa popolar për ij Piemontèis, ma a-i era nen conossua dai frusté che a mnisìo dal "pais dij Venessian" [94].

Dël Quatsent le BASSE DANSE a s'èslargo an pressa an tuit ij castej dla Fransa e dël Piemont, parèj da rapresenté ën modél nòbil che tuit a sërco ëd copié, specialment ant ij part meno cerimoniosi e pì alegre, part che già a mnisìo daj baj popolar, anche se forsi a l'avìo giuamai fin-a perduni memòria.

Jë spetacoj teatraj a la cort estense ëd Ferrara con an mes ël BRANDO che a l'é tant pì gradévol che tut ël rest dla rapresentassion a slargo ëdcò lor la fama dël BRANDO.

Ant j'agn tra 1500 e 1520 la BASSA DANSA, dòp essi rivà al sò màssim, a ven considerà na dansa veja e a chita d'essi balà. Ant j'istessi agn a livel popolar na neuva mòda a s'estabiliss con fòrsa e parèj tuit an Monfrà a balo ël BRANDO e tuit an Fransa a balo ël BRANLE.

Dai document i peudoma voghi come an prinsipi del Singhsent a-i sia nen dùbit che BRANDO e BRANLE a sio equivalent. Cost bal a l'é mnùit talment popolar che ij nòbij an Monfrà a vogo come pì nen dignitos për lor balelo.

Dël Singhsent la mòda neuva dël BRANDO a l'ha continuà a cheuje sota la soa denominassion ij vèj bal a cercc che,

come nòm, a-i ero aparentement spari. An pì, la creatività dij musicista fransèis e italian ëd cost Sécol a l'ha fàit sauté fòra dosen-i ëd tòch neuv che bin pòch as colegavo a j'originaj medievaj. An pòchi paròli, con ël nòm BRANDO o BRANLE a sauta fòra na gròssa varietà ëd baj, ma costi a son corelà tra lor pì dal nòm ëd mòda che da sò caraterìstiche musicaj o técniche.

Ël BRANDO an Piemont a ven balà dëspertut dël Singhsent, Sessent e Setsent. A tend a mnì considerà véj e antiquà ant la prima metà dl'Eutsent, ma a resta viv ansima ij colin-i dël Monfrà, anté che an agn recent a l'ha avù na rinàssita amportanta come mùsica fòlk.

Ël BRANDO an Piemont antèis come bal dij coscrit a l'é natural e ancestral. I peudoma nen escludi costa usansa popolar a parti dal Singhsent. Época che a corispond pròpi a la màssima espansion dël BRANDO. La strutura musical atual a peudria però essi pì corelàbila a n'aggiornament a caval tra Setsent e Eutsent. La sconda metà dl'Eutsent a l'é anvece ën momenti ëd decadensa dël BRANDO, anté che sò manteniment come bal dij coscrit a peud essi spiegà mach për certi zòni dël Monfrà anté la tradission a l'ha mantnussi pì fòrta. An realtà, pròpi përchè a la perdussi la diffusion come mòda general, ël BRANDO ant l'Eutsent a peudria avej mantenù e recuperà ansima ij brich dël Monfrà sò fonsion pì ancestral ëd bal dij coscrit.